

WYDZIAŁ NADZORU PEDAGOGICZNEGO

Nadzór pedagogiczny 2015

Wyciąg z pełnego raportu o spełnianiu przez szkoły wymagań państwa dostępnego pod adresem:

<http://www.npseo.pl/data/documents/4/383/383.pdf>

*Wnioski i rekomendacje,
czyli co warto zmienić w szkole*

Jeśli dane nie przeobrażą się w informacje, które staną się podstawą wiedzy, a ta - źródłem mądrości, traci się więcej niż zyskuje

Philip Kotler

EWALUACJE ZEWNĘTRZNE 2015

W 2015 roku podjęto refleksję nad jakością pracy szkół i placówek oświatowych w uspołecznionym procesie oceny tej jakości – w ewaluacji zewnętrznej. Uczestniczyło w niej **6 506 dyrektorów szkół i placówek oświatowych**, w anonimowych ankietach wypowiedziało się prawie **100 tysięcy nauczycieli** i specjalistów realizujących statutowe zadania szkół i placówek, ponad **336 tysięcy uczniów**, prawie **340 tysięcy rodziców**. Obserwacji poddano ponad **23 tysiące zajęć edukacyjnych**, a ponadto przeprowadzono m.in. ponad 6 500 wywiadów grupowych z uczniami, tyle samo z partnerami zewnętrznymi szkoły, przedstawicielami organów prowadzących i jednostek samorządu terytorialnego, rodzicami i nauczycielami, w tym nauczycielami pracującymi w jednym oddziale. Na podstawie zgromadzonych informacji można z powodzeniem wnioskować o mocnych stronach pracy szkół, ale też nietrudno dostrzec tendencje, które należy powstrzymać czy minimalizować. Tak jak w poprzednich raportach analizowane dane odnoszą się wyłącznie do wymagań państwa, które stanowiły przedmiot zewnętrznego nadzoru pedagogicznego.

Wymaganie 1

Szkoła lub placówka realizuje koncepcję pracy, ukierunkowaną na rozwój uczniów.

Z badań wynika, że szkoła funkcjonuje w mocnej więzi ze swoim środowiskiem lokalnym.(...) Niedostrzegany jest fakt, że szkoła stanowi system społeczny, o silnych więzach wewnętrznych.

WYBRANE WYNIKI I WNIOSKI:

1. Z uzyskanych w toku prowadzonych ewaluacji danych wynika, iż wymaganie to zostało spełnione przez wszystkie badane szkoły. We wszystkich szkołach dyrektor szkoły i nauczyciele wykazali znajomość celów koncepcji, która jest w szkole realizowana. Najtrudniejszym do spełnienia oczekiwaniem wynikającym z charakterystyki wymagania jest aktywny udział rodziców i uczniów w przygotowywaniu i ewentualnym modyfikowaniu koncepcji.
2. Najważniejsze założenia badanych koncepcji:
 - a. Rozbudzanie u uczniów refleksji nad własnym uczeniem się. Rozwijanie samodzielności, kształtowanie umiejętności projektowania własnych działań i odpowiedzialności za nie, kreowanie własnej przyszłości - 21%
 - b. Umożliwianie uczniom przygotowania się do następnego etapu edukacyjnego

- 12%
 - c. Wspieranie rozwoju uczniów, indywidualizacja nauczania, wyrównywanie szans edukacyjnych – 11,5%,
 - d. Aktywność uczniów w samorządzie, udział w akcjach charytatywnych, wolontariat, udział w lokalnym życiu społeczności – 11,5%.
 - e. Kształtowanie osobowości patrioty otwartego na świat i jego wartości, wyznawanie zasad moralnych, wzorzec patrona szkoły – 9,5%.
 - f. Stwarzanie uczniom szans na osiągnięcie sukcesów w konkursach, olimpiadach naukowych, sportowych, i innych – 9,5%.
 - g. Rozwijanie umiejętności dbania o własne zdrowie, docenianie zdrowego trybu życia, działania proekologiczne - 9%
 - h. Działania związane z jakością kształcenia, kształtowaniem umiejętności kluczowych – 9%
 - i. Kształtowanie umiejętności społecznych, wrażliwości na potrzeby innego człowieka, tolerancji. Właściwa komunikacja z ludźmi. Umiejętność współdziałania z innymi ludźmi. Podejmowanie różnych ról społecznych – 8%
3. Podobnie jak w latach ubiegłych, wpływ rodziców na idee i zmiany w koncepcji jest niewielki, dotyczy przede wszystkim działań organizacyjnych, natomiast udział uczniów w realizowaniu i projektowaniu zmian w koncepcji jest nieco bardziej widoczny. Bardziej krytyczni wobec działań ujętych w koncepcji szkoły są rodzice, nie uczniowie.
4. We wszystkich szkołach rodzice i uczniowie są zaznajamiani z koncepcją pracy szkoły, na ogół na spotkaniach ogólnych dyrektora z rodzicami oraz podczas spotkań klasowych, a z uczniami podczas lekcji wychowawczych.
5. Ponad 80% uczniów i rodziców deklaruje swój udział w podejmowaniu decyzji w szkole.
6. W podejmowanych działaniach na rzecz realizacji i modyfikacji koncepcji pracy najbardziej aktywni są rodzice uczniów gimnazjalnych.
7. W stosunku do ubiegłego roku, w raportach częściej są odniesienia do wartości edukacyjnych ujętych w statutach szkół i programach wychowawczych.
8. Niedostrzegany jest fakt, że szkoła stanowi system społeczny, o silnych więzach wewnętrznych. Zarówno nauczyciele, jak i rodzice oraz uczniowie często skupiają się na specyficznych, istotnych dla siebie aspektach funkcjonowania szkoły. W ten sposób koncepcja staje się zbiorem indywidualnych wyobrażeń o szkole.
9. Z badań wynika, że szkoła funkcjonuje w mocnej więzi ze swoim środowiskiem lokalnym. Są to działania zarówno inicjowanie przez szkołę jak i pozytywny odzew szkoły na inicjatywy środowiska. Łączy się z tym bardzo mocno promowanie osiągnięć uczniów i szkoły. Przy okazji udziału w różnych konferencjach, mityngach wyjazdowych, uczniowie szkół promują także swoją miejscowość. Wszystkie te działania ująć można wspólnym mianownikiem: kształtowanie postawy patrioty swojej małej ojczyzny.
10. Relacje szkoły i środowiska lokalnego w badanych koncepcjach pracy to:
- a. Współpraca z instytucjami w środowisku – 35%,
 - b. Udział w różnych działaniach w środowisku - 26%
 - c. Promowanie pozytywnego wizerunku szkoły, nagłaśnianie sukcesów uczniów, spotkania z uczniami różnych szkół – 19,5%
 - d. Szkoła jako ośrodek kultury, integracji środowiska lokalnego-12%
 - e. Promocja gminy, kultywowanie kultury regionu - 5,5%

REKOMENDACJE:

1. Wydaje się zasadnym podejmowanie wysiłku, aby tożsamość szkoły określał wspólny na nią pomysł całej społeczności, i, aby taka koncepcja pozwalała skupiać działania wokół wspólnych wartości i celów.

Wymaganie 2

Procesy edukacyjne są zorganizowane w sposób sprzyjający uczeniu się.

Lekcje w dużej części są organizowane w sposób ciekawy i angażujący dla uczniów, jednak nadal zbyt wielu z nich nie otrzymuje dostatecznych impulsów do podjęcia procesu uczenia się w czasie trwania zajęć w szkole.

WYBRANE WYNIKI I WNIOSKI:

1. Uczniowie doświadczają w szkołach dobrej organizacji procesów. Najbardziej sprzyjającym miejscem dla uczenia się uczniów pozostaje szkoła podstawowa (94% spełnia wymaganie), natomiast uczniowie liceów ogólnokształcących otrzymują w swoich szkołach najmniej sprzyjającą uczeniu się organizację tego procesu.
2. Lekcje również najwyżej oceniają uczniowie szkół podstawowych. Dla 75% spośród nich, nauczyciele prowadzą je w sposób zachęcający do uczenia się, w liceach ogólnokształcących tylko 46% uczniów twierdzi, że jest tak na wszystkich lub większości lekcji. Dla 90% uczniów szkół podstawowych nauczyciele zrozumiale tłumaczą poruszane na lekcjach zagadnienia, nieco gorzej oceniają to uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (81%), gimnazjów (74%) i techników (72%). Ok 33% licealistów ocenia, że prawie połowa nauczycieli tłumaczy poruszane na lekcjach zagadnienia w niezrozumiały dla nich sposób.
3. We wszystkich typach szkół uczniowie deklarują, że wiedzą czego mają się nauczyć na lekcjach (91% w szkołach podstawowych, 79% w gimnazjach oraz 82% w szkołach ponadgimnazjalnych), jednak na 29% obserwowanych lekcji w szkołach podstawowych nauczyciele nie upewniają się, że uczniowie rozumieją, co będzie jej celem. Taka sytuacja zdarza się częściej w szkołach gimnazjalnych, a najczęściej (42%) w szkołach ponadgimnazjalnych.
4. Oceniając pomoc nauczycieli w sytuacji, gdy uczniowie mają problem i komunikują go, 63% uczniów szkół podstawowych twierdzi, że otrzymują ją od większości lub wszystkich nauczycieli. Podobnie twierdzi 55% uczniów szkół zawodowych, 54% uczniów techników i gimnazjów oraz 51% uczniów liceów ogólnokształcących.
5. Podobne wyniki uczniowskich odpowiedzi uzyskało pytanie o przestrzeganie ustalonych zasad oceniania w dniu badania. 86% uczniów szkół podstawowych podaje, że miało to miejsce na wszystkich lub większości lekcji. Podobnie 81% gimnazjalistów oraz 84% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.
6. W pytaniu o sprawiedliwy stosunek do wszystkich uczniów, najwyżej cenią

nauczycieli uczniowie szkół podstawowych. 85% spośród nich stwierdziło, że może tak powiedzieć o wszystkich lub większości nauczycieli. Taką informację potwierdza 69% gimnazjalistów i 68% licealistów.

7. Poprzez ciekawe lekcje najczęściej motywują uczniów do nauki nauczyciele szkół podstawowych (73% odpowiedzi oraz gimnazjów (68%) i techników (67%). Słabiej wypadają szkoły zawodowe (60%) oraz licea (54%).
8. 47% uczniów szkół podstawowych widzi, że wśród nich są uczniowie wyśmiewani przez innych. W szkołach ponadgimnazjalnych taki problem widzi wśród swoich rówieśników co trzeci uczeń. 14% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 13% gimnazjów oraz 9% w szkołach podstawowych dostrzega, że są uczniowie, których wyśmiewają nauczyciele.
9. Lekcje w dużej części są organizowane w sposób ciekawy i angażujący dla uczniów, jednak nadal zbyt wielu z nich nie otrzymuje dostatecznych impulsów do podjęcia procesu uczenia się w czasie trwania zajęć w szkole.
10. Nauczyciele pod wpływem wymagań o wiele częściej formułują cele lekcji, jednak nadal zbyt rzadko upewniają się, że uczniowie je rozumieją (co jest jednym z warunków uczenia się).
11. Część nauczycieli ma problem z formułowaniem kryteriów/oczekiwań. Nadal nie łączą w wystarczającym stopniu kryteriów z określaniem, po czym poznamy (i nauczyciel, i uczniowie), że dotarliśmy do określonego celu.
12. Udzielanie informacji zwrotnej w szkołach wymaga dużego nakładu pracy. Nauczyciele nadal nie łączą informacji zwrotnej z celami i kryteriami.
13. Nauczyciele nie wykorzystują w pełni potencjału tkwiącego w uczeniu się od siebie nawzajem. Cisza i dyscyplina w klasie, słuchanie nauczyciela i bierność uczniów nadal postrzegane są jako widoczne objawy uczenia się uczniów. Dominowanie metod podających oraz praktyka, że to nauczyciel jest aktywny na lekcji (mówi, decyduje, nakazuje), sprawia, że uczniom odbiera się możliwość brania odpowiedzialności za proces uczenia się.

REKOMENDACJE:

1. Niepokoi fakt, obserwowany przy analizie wszystkich obszarów badawczych, że to w liceach ogólnokształcących najrzadziej wykorzystuje się rozwiązania sprzyjające procesowi uczenia się. Szkoły te gromadzą uczniów najbardziej świadomych i zdeterminowanych do kontynuowania nauki, dlatego wydaje się potrzebnym udzielenie wsparcia nauczycielom w zakresie najnowszej wiedzy o uczeniu się.
2. Obserwuje się, że im starszy i bardziej świadomy, a także doświadczony w uczeniu się uczeń, tym mniej ma do powiedzenia w organizowaniu tego procesu i tym rzadziej może liczyć na sprzyjające temu rozwiązania. Należy zatem zadbać, by nauczyciele i dyrektorzy liceów otrzymali wsparcie w podnoszeniu profesjonalnych umiejętności z zakresu budowania procesu edukacyjnego z uwzględnieniem efektywnych działań.
3. Poprawy wymaga kształtowanie umiejętności uczenia się, która nie jest postrzegana jako ujawnianie uczniom samego procesu.

Wymaganie 3

Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej.

Nauczyciele stawiają przed uczniami zadania, które w większym stopniu umożliwiają im (...) wykonywanie powtarzalnych procedur i wykorzystanie wiedzy w sytuacjach typowych, w mniejszym zaś pozwalają na rozumowanie złożone, dowodzenie, argumentowanie, dostrzeganie zależności i związków.

WYBRANE WYNIKI I WNIOSKI:

1. Szkoły powszechnie podejmują działania służące rozpoznaniu osiągnięć uczniów „na wejściu”, przy czym najczęściej stosowanymi formami diagnozowania są, niezależnie od etapu kształcenia, prace pisemne, sprawdziany, testy diagnozujące, oraz analiza dokumentacji ucznia (świadectwa szkolne, opinie ppp, zaświadczenia CKE, dane OKE); w mniejszym stopniu podstawę do wnioskowania stanowią informacje pozyskiwane od uczniów, ich rodziców, nauczycieli wcześniejszego etapu edukacyjnego.
2. Nauczyciele kształtują najważniejsze umiejętności wynikające z podstawy programowej, przy czym powszechny charakter ma kształtowanie umiejętności uczenia się, czytania, komunikowania się w języku ojczystym i w języku obcym; w mniejszym zakresie kształtowane są umiejętności pracy zespołowej, myślenia naukowego i matematycznego oraz posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.
3. Nauczyciele stawiają przed uczniami zadania, które w większym stopniu umożliwiają im zapamiętywanie faktów, definicji, wykonywanie powtarzalnych procedur i wykorzystanie wiedzy w sytuacjach typowych, w mniejszym zaś pozwalają na rozumowanie złożone, dowodzenie, argumentowanie, dostrzeganie zależności i związków.
4. Nauczyciele stosują podczas zajęć zalecane warunki i sposoby realizacji podstawy programowej, przy czym w codziennej pracy z uczniami realizują główne cele kształcenia przedmiotowego i kluczowe zadania nauczyciela przedmiotu, stosują zalecane metody pracy; najrzadziej stosowanym warunkiem realizacji podstawy programowej jest zapewnienie uczniowi ciągłości i kontynuacji w nabywaniu wiedzy przedmiotowej.
5. Nauczyciele monitorują i analizują osiągnięcia uczniów, ograniczając się przy tym do stałych tradycyjnych form takich, jak: zadawanie pytań, sprawdzanie, w jaki sposób uczniowie wykonują zadania i czy właściwie zrozumieli omawiane kwestie oraz zachęcanie uczących się do zadawania pytań. Uwagę zwraca brak powszechności w zakresie stosowania przez nauczycieli oceniania wspierającego (kształtującego), sporadyczne sięganie po techniki badawcze, czy pozyskiwanie od uczniów informacji zwrotnej na temat sposobu przekazywania wiedzy.
6. Wszyscy nauczyciele deklarują uwzględnianie w swojej pracy wniosków z monitorowania osiągnięć uczniów. Najczęściej wskazywanymi przez respondentów działaniami są: modyfikacje planów dydaktycznych, form i metod pracy z uczniami, realizowana w różnych formach indywidualizacja nauczania,

powtarzanie, doskonalenie słabo opanowanych treści i umiejętności, organizowanie zajęć dodatkowych dla uczniów zdolnych i dla uczniów z trudnościami. Rzadko analiza osiągnięć staje się pretekstem do udzielania uczniom informacji zwrotnej i eksponowania ich sukcesów.

REKOMENDACJE:

1. Warto upowszechniać wśród nauczycieli wiedzę na temat kluczowych umiejętności dwudziestego pierwszego wieku, warunkujących powodzenie w przyszłym życiu społecznym i zawodowym. Dobrze jest uświadamiać konieczność powszechnego kształtowania wszystkich umiejętności podczas większości zajęć przedmiotowych, pozalekcyjnych, pozaszkolnych.
2. Należy doskonalić kompetencje nauczycieli w zakresie takiego planowania i organizowania zajęć, które pozwoli na kompleksowe, systematyczne kształtowanie umiejętności ponadprzedmiotowych, w tym umiejętności wyższego rzędu (rozumowania, analizowania, dowodzenia, argumentowania).
3. Warto organizować aktywne formy doskonalenia wyposażające nauczycieli w praktyczne umiejętności stosowania oceniania kształtującego; uświadamiać potwierdzony licznymi badaniami wpływ kształtującej informacji zwrotnej na osiągnięcia uczniów.
4. Istnieje potrzeba zagospodarowania potencjału nauczycieli uczących w jednym oddziale, aby ułatwiać uczenie się uczniów.

Wymaganie 4

Uczniowie są aktywni.

Podczas zajęć uczniowie najczęściej słuchają i notują, rzadziej pracują samodzielnie oraz dyskutują. Sporadycznie, pracując, pomagają innym w nauce.

WYBRANE WYNIKI I WNIOSKI:

1. Zebrane dane wskazują, że w zajęcia lekcyjne najbardziej zaangażowani są uczniowie techników i szkół podstawowych. Może to wynikać z atrakcyjności realizowanych treści lub stosowanych metod i form pracy. Podczas obserwowanych zajęć poziom zaangażowania uczniów był wyższy, niż wynika to, z ich deklaracji w badaniach ankietowych.
2. Podczas zajęć uczniowie najczęściej słuchają i notują, rzadziej pracują samodzielnie oraz dyskutują. Sporadycznie, pracując, pomagają innym w nauce.
3. Zaciekawienie lekcją na wszystkich lub na większości zajęć zadeklarowało 2/3 uczniów szkół podstawowych i zasadniczych szkół zawodowych, nieco mniej techników i co drugi licealista i gimnazjalista.
4. Uczniowie wszystkich typów szkół zgłaszają pomysły dotyczące różnych sfer pracy szkoły. Najwięcej propozycji uczniów jest związana z uatrakcyjnieniem pobytu w szkole, działalnością rozrywkową i kulturalną. Mają wpływ na ustalenie

oferty zajęć poza lekcyjnych i dodatkowych. Inicjatywy uczniów, czyli zgłaszanie propozycji nowych działań, często są mylone zarówno przez nauczycieli, jak i uczących się, z deklaracją udziału w zaplanowanych wcześniej przedsięwzięciach.

5. Najbardziej propozycje uczniów dotyczą modyfikacji wewnętrznych zasad oceniania. Podane przykłady dotyczyły głównie propozycji zmian w ocenianiu zachowania oraz terminów poprawy ocen.
6. Wypowiedzi nauczycieli znacząco różnią się od wypowiedzi uczniów dotyczących zarówno ilości zgłaszanych pomysłów, jak i tego, czego dotyczyły.
7. Zdecydowana większość zgłoszonych pomysłów zyskuje akceptację kadry pedagogicznej i jest realizowana. Najbardziej realizowane są pomysły wymagające nakładów finansowych lub zapewnienia bezpieczeństwa w godzinach poza normalną pracą szkół. Niemniej jednak uczniowie mogą liczyć na pomoc nauczycieli, rodziców oraz osób spoza szkoły w realizacji większości swoich inicjatyw.
8. Porównując zaangażowanie uczniów podczas lekcji oraz atrakcyjność zajęć dostrzega się wprost proporcjonalną zależność pomiędzy poziomem zaangażowania i atrakcyjności.
9. Opierając się na deklaracjach uczniów, można stwierdzić, że zaangażowanie uczących się podczas zajęć nie różni się znacząco w zależności od etapu edukacyjnego. Wyższy poziom deklarują uczniowie szkół podstawowych i techników, a najniższy szkół zasadniczych i liceów ogólnokształcących.

REKOMENDACJE:

1. Warto, aby nauczyciele częściej stosowali metody i formy pracy ukierunkowane na stymulowanie aktywności uczniów podczas zajęć szkolnych. Taka organizacja pracy może mieć wpływ na zaangażowanie uczniów oraz podniesienie atrakcyjności lekcji, co w konsekwencji może podnieść efektywność kształcenia.
2. Szkoły powinny w szerszym zakresie zachęcać uczniów do inicjowania działań związanych z organizacją procesów edukacyjnych. Wspierać ich w realizacji projektów i poszukiwaniu partnerów, którzy umożliwią niebanalne i nieschematyczne rozwiązania dydaktyczne.
3. Szkoły mogłyby wykorzystać potrzebę aktywności uczniów do budowania właściwego klimatu wokół szkoły oraz poprawy wizerunku poprzez zaspokajanie potrzeb społeczności i środowiska lokalnego.
4. Istnieje też nadal potrzeba szerzenia wśród wszystkich uczestników procesu nauczania właściwego znaczenia pojęcia „inicjatywa uczniowska” - rozumianego nie jako uczestnictwo w działaniach podejmowanych przez szkołę, ale propozycje wychodzące bezpośrednio od uczniów.

Wymaganie 5

Kształtowane są postawy i respektowane normy społeczne

(...) wszystkie formy zachowań agresywnych i przemocy różnicują się wraz z przechodzeniem ucznia przez kolejne szczeble kariery edukacyjnej. Działania profilaktyczne powinny być zróżnicowane i dostosowane do dwóch typów sytuacji: agresji i przemocy rówieśniczej.

WYBRANE WYNIKI I WNIOSKI:

1. Statystyki obszarów badawczych wskazują, że szkoły największe sukcesy odnosiły w zakresie budowania wśród członków społeczności szkolnej relacji opartych na szacunku i zaufaniu, włączania wszystkich interesariuszy w uzgadnianie zasad regulujących ich funkcjonowanie na terenie szkoły oraz inicjowanie współpracy w ramach samorządu uczniowskiego.
2. Doświadczenie zachowań agresywnych zmniejsza się wraz z wiekiem uczniów (poziomem edukacji). Zgodne jest to z prawidłowościami rozwojowymi i z wynikami analiz prowadzonymi w poprzednich latach oraz wynikami innych opublikowanych badań.
3. Zestawiając różne wskaźniki agresji i przemocy, można wnioskować, że wszystkie formy zachowań agresywnych i przemocy różnicują się wraz z przechodzeniem ucznia przez kolejne szczeble kariery edukacyjnej. Na podstawie analiz prowadzonych w latach poprzednich sądzić można, że wystąpienie różnych form agresji i przemocy jest wyższe w szkołach położonych w miastach.
4. Z analiz, prowadzonych zarówno w tym roku, jak i w poprzednich latach, wynika także, że bycie ofiarą jednej z form agresji uprawdopodobnia ekspozycje na inne formy. Najbardziej rozpowszechnione formy agresji, szczególnie przemoc słowna, mogą odgrywać tutaj rolę inicjacyjną, prowadząc do ekspozycji na bardziej groźne formy agresji.
5. Zróżnicowanie dla większości wskaźników jest istotnie związane z płcią ucznia. Generalnie rzecz biorąc agresji i przemocy częściej doświadczają chłopcy niż dziewczęta.
6. Cyberagresja i cyberprzemoc częściej występują w gimnazjach niż w pozostałych typach szkół. Zjawisko to obserwowane było w latach poprzednich, podobne wyniki powtarzają się także w innych badaniach.
7. Agresji fizycznej doświadczyło 24% uczniów. Widoczne jest znaczące zróżnicowanie występowania tej formy zachowań w zależności od wieku uczniów (poziomu edukacyjnego). Najczęściej agresji fizycznej doświadczają uczniowie szkół podstawowych, a najrzadziej szkół ponadgimnazjalnych.
8. Najrzadziej uczniowie doświadczają agresji, której obiektem stały się należące do nich rzeczy. Ponad 13% doświadczyło kradzieży, 11,6% zniszczenia własności a 5,2% doświadczyło wymuszenia.

REKOMENDACJE:

1. Działania profilaktyczne powinny być zróżnicowane i dostosowane do dwóch typów sytuacji: agresji i przemocy rówieśniczej.
2. Działania przeciwdziałające agresji i przemocy w szkole powinny być dostosowane do wieku i płci uczniów.
3. Ważne jest podejmowanie działań nakierowanych na zapobieganie agresji werbalnej. Jest dominującą formą zachowań agresywnych, która może wyzwać inne formy - uruchamiać spiralę przemocy.
4. Elementem podejmowanych przez szkoły działań profilaktycznych powinno stać się stworzenie systemu pomocy uczniom, którzy są ofiarami przemocy rówieśniczej.
5. Istnieje potrzeba większego angażowania rodziców i uczniów w system oddziaływań wychowawczych, bo upodmiotowienie uczniów i ich rodziców w tym wymiarze, to jeden ze sposobów na ograniczenie skali agresji i przemocy w szkołach.

Wymaganie 6

Szkoła lub placówka wspomaga rozwój uczniów, uwzględniając ich indywidualną sytuację

Krytyczne nastawienie uczniów do organizowanych przez szkołę zajęć pozalekcyjnych, które nie odpowiadają na ich zainteresowań rośnie wraz kolejnymi etapami kształcenia. Należy położyć nacisk na lepsze dopasowanie zajęć pozalekcyjnych do zainteresowań uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych.

WYBRANE WYNIKI I WNIOSKI:

1. Podobnie jak w 2014 roku, największy problem stanowi zapewnienie indywidualizacji procesu edukacyjnego w odniesieniu do każdego ucznia (13,8% ogółu szkół nie spełnia tego obszaru). Najwyższy poziom niespełniania stwierdzono w szkołach podstawowych (14,5%) i gimnazjalnych (14,4%). Natomiast 6,8% ogółu ewaluowanych szkół nie spełnia obszaru dotyczącego udzielania przez szkołę wsparcia adekwatnego do potrzeb uczniów i rodziców. Wizytatorzy wskazali na niespełnianie tego obszaru w 10,7% gimnazjów i 8,7% techników.
2. Podobnie jak w 2014 roku, na temat możliwości i potrzeb dzieci najczęściej rozmawiają z rodzicami nauczyciele w szkołach podstawowych i zasadniczych szkołach zawodowych. Najwyższy odsetek rodziców deklarujących brak kontaktów z nauczycielami (10,42%) zaobserwowano w liceach. Rozmowy są proporcjonalnie częstsze w gminach wiejskich niż miejskich.
3. Dopasowanie zajęć pozalekcyjnych do potrzeb dzieci najlepiej oceniają rodzice uczniów ze szkół podstawowych i gimnazjów. Natomiast rodzice licealistów podchodzą do tej kwestii najbardziej krytycznie. 12,6% spośród nich uważa,

że zajęcia nie są dopasowane do potrzeb dzieci.

4. Oferta zajęć pozalekcyjnych pod względem ich dopasowania do potrzeb i zainteresowań oraz dostępności jest lepiej oceniana przez rodziców i uczniów z gmin wiejskich niż miejskich. W gminach wiejskich usatysfakcjonowanych z dopasowania zajęć do potrzeb jest 89,47% uczniów i 86,63% rodziców, natomiast w miejskich o 10 punktów procentowych mniej uczniów i 4 punkty procentowe mniej rodziców,
5. Dopasowanie zajęć pozalekcyjnych do potrzeb najlepiej oceniają uczniowie szkół podstawowych, wśród których zadowolenie wyraziło 89,69%. Natomiast najbardziej krytyczny stosunek do tej kwestii mają uczniowie szkół zawodowych (69,62%) i licealiści (72,87%). Odsetek usatysfakcjonowanych uczniów spada wraz z kolejnymi etapami kształcenia.
6. Pozytywne sygnały od nauczycieli dotyczące możliwości uczniów najczęściej dostrzegają dzieci uczęszczające do szkół podstawowych (77,06%). Natomiast w liceach ogólnokształcących takie doświadczenia ma 56,62%, a 24,35% takich wzmocnień nie otrzymuje wcale lub od nielicznych nauczycieli.
7. Analiza danych wykazała, że obszar dotyczący współpracy szkoły z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi i innymi podmiotami świadczącymi poradnictwo i pomoc uczniom, zgodnie z ich potrzebami i sytuacją społeczną jest spełniany we wszystkich badanych szkołach.
8. Najczęściej rozmowy na temat możliwości i potrzeb dzieci przeprowadzają z nauczycielami rodzice uczniów zasadniczych szkół zawodowych, techników i szkół podstawowych, natomiast najrzadziej – z liceów ogólnokształcących. Przynajmniej raz do roku i częściej rozmawia z nauczycielami 93,78% rodziców uczniów z zasadniczych szkół zawodowych, 90,8% - z techników i 89,72% - ze szkół podstawowych. Jak pokazują dane, największą intensywnością charakteryzują się kontakty rodziców z zasadniczych szkół zawodowych (71%) i szkół podstawowych (70,91%). Dla porównania 56,54% rodziców licealistów kontaktuje się z nauczycielami przynajmniej kilka razy do roku, a przynajmniej raz do roku – 26,85%. Również w liceach najwięcej (10,42%) respondentów deklarowało całkowity brak tego typu kontaktów. W zasadniczych szkołach zawodowych takiej odpowiedzi udzieliło 3,17% rodziców, a w szkołach podstawowych 5,64%. Analiza porównawcza wykazała, że istnieje istotny związek pomiędzy opiniami rodziców na temat częstotliwości rozmów z nauczycielami dotyczących możliwości i potrzeb dzieci a typem szkoły ($p < 0,05$).
9. Zdaniem 84,60% rodziców zajęcia pozalekcyjne są dostosowane do potrzeb dzieci. Przeciwnego zdania jest 10% badanych. Natomiast 5,63% nie ma wiedzy na ten temat.
10. Im częściej rodzice mają okazję rozmawiać z nauczycielami o potrzebach swoich dzieci, tym większe wyrażają zadowolenie z zajęć pozalekcyjnych.
11. Rodzice, którzy przynajmniej kilka razy do roku kontaktują się z nauczycielami, najczęściej uważają, że zajęcia pozalekcyjne są dostosowane do potrzeb uczniów (92,83%). Również w tej grupie najmniej osób twierdzi, że nie ma wiedzy na temat stopnia dostosowania zajęć (3,22%).
12. Wśród rodziców, którzy deklarują brak kontaktów z nauczycielami 41,21% negatywnie ocenia zajęcia pozalekcyjne pod kątem potrzeb dzieci, a 18,13% nie ma wiedzy na ten temat. Można zaryzykować tezę, że rodzice nie utrzymujący kontaktów z nauczycielami przejawiają mniejsze zainteresowanie kwestiami edukacji dzieci i stąd ich mniejsza wiedza na temat zajęć oferowanych przez

- szkołę. Analiza porównawcza wykazała, że związek między częstotliwością rozmów rodziców z nauczycielami oraz ich oceną stopnia dostosowania zajęć do potrzeb uczniów jest istotny statystycznie ($p < 0,05$).
13. Zajęcia pozalekcyjne są przez uczniów gorzej oceniane pod względem dopasowania do ich zainteresowań niż przydatności w nauce. W tym wypadku satysfakcję wyraziło 75,76% badanych, podczas gdy przydatność do nauki pozytywnie oceniło 84,03%. Jako zdecydowanie zbieżne z zainteresowaniami zajęcia oceniło 42,27%, a jako raczej zbieżne – 33,49% respondentów. Jednak blisko jedna czwarta badanych ma do tej kwestii krytyczny stosunek. Zdecydowanie negatywnie opinie wyraziło 6,81% uczniów, a umiarkowanie negatywne – 17,43%.
 14. Krytyczne nastawienie uczniów do kwestii dopasowania zajęć pozalekcyjnych do ich zainteresowań rośnie wraz kolejnymi etapami kształcenia. Najwięcej usatysfakcjonowanych uczniów jest w szkołach podstawowych (86,79%), zdecydowanie pozytywnie opinie wyraziło 58,04% ogółu uczniów na tym poziomie edukacyjnym, a umiarkowanie pozytywne – 25,75%. Natomiast w gimnazjach pozytywne opinie wyraziło 71,89% badanych. Jednak zdecydowanie zadowolonych uczniów było o 23,87 punktu procentowego mniej niż w szkołach podstawowych. Najmniej uczniów zadowolonych z dopasowania zajęć pozalekcyjnych do zainteresowań było w zasadniczych szkołach zawodowych (59,62%) i liceach ogólnokształcących (61,66%). W tych szkołach około jednej czwartej uczniów wyrażało zdecydowane zadowolenie (25,96% w zasadniczych szkołach zawodowych i 26,20% w liceach ogólnokształcących).
 15. Dostępność zajęć została oceniona pozytywnie przez 90% badanych, którzy stwierdzili, że mogą uczestniczyć we wszystkich zajęciach, na które chcieliby chodzić. Tyle samo badanych wyraziło taką opinię w 2014 roku.

REKOMENDACJE:

1. Należy położyć nacisk na obszar dotyczący indywidualizacji procesu edukacyjnego we wszystkich typach szkół.
2. Należy poczynić starania na rzecz zintensyfikowania kontaktów między rodzicami a nauczycielami tak, aby ograniczyć liczbę rodziców, którzy nie rozmawiają regularnie z kadrą nauczycielską o potrzebach uczniów. Warto poszukać sposobów na poprawę tej sytuacji szczególnie w liceach ogólnokształcących i gimnazjach.
3. Należy położyć nacisk na lepsze dopasowanie zajęć pozalekcyjnych do zainteresowań uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych.
4. W systemie doskonalenia nauczycieli należy zwrócić uwagę na zagadnienia dotyczące roli wzmacniania uczniów w procesie edukacyjnym.

Wymaganie 7

Nauczyciele współpracują w planowaniu i realizowaniu procesów edukacyjnych

Regularne ewaluowanie własnej pracy jest praktyką w szkołach podstawowych (89,6%), w gimnazjach (87,3%) oraz liceach ogólnokształcących (85,4%).

WYBRANE WYNIKI I WNIOSKI:

1. Większość nauczycieli angażuje się w pracę różnych zespołów, jedynie 41 (0,4%) spośród 10 200 ankietowanych uważa, że w pracę zespołów angażuje się mniejszość lub pojedyncze osoby.
2. Najczęściej nauczyciele uczestniczą w pracach zespołów przedmiotowych i/lub między-przedmiotowych (91%), zespołów wychowawczych i profilaktycznych (86%), zespołów nauczycieli uczących w jednym oddziale (84%) oraz zespołów ds. pomocy psychologiczno- -pedagogicznej (74%).
3. Niepokojący jest stosunkowo niski odsetek uczestnictwa nauczycieli w pracach zespołów ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej – zwłaszcza w szkołach podstawowych, w kontekście obowiązku prawnego organizowania takiej pomocy dla wszystkich dzieci.
4. Co piąty nauczyciel nie uczestniczy w pracach zespołu ds. ewaluacji wewnętrznej. Niemniej jednak prawie 99,4% nauczycieli deklaruje prowadzenie ewaluacji własnej pracy, przy czym 87,2% z nich dokonuje takiej refleksji regularnie, natomiast 12,2% w sytuacjach, gdy pojawia się jakiś problem.
5. Regularne ewaluowanie własnej pracy jest praktyką w szkołach podstawowych (89,6%), w gimnazjach (87,3%) oraz liceach ogólnokształcących (85,4%).
6. W gimnazjum najmniejszy odsetek nauczycieli nie prowadzi ewaluacji własnej pracy.
7. W technikum największy odsetek nauczycieli (3,2%), nie prowadzi ewaluacji własnej pracy, a co piąty prowadził ewaluację w sytuacji, gdy dostrzegał jakiś problem.
8. 98,6% badanych, prowadząc ewaluację własnej pracy, współpracuje z innymi nauczycielami i korzysta z ich pomocy.
9. 0,3% spośród wszystkich nauczycieli deklarujących współpracę ocenia jako nieprzydatną.
10. Najczęściej ewaluacji poddawane są: dobór metod i form pracy, ocenianie, skuteczność prowadzonych zajęć, stosowanych technik motywacyjnych, dostosowywanie wymagań, realizacja podstawy programowej, postępy uczniów i ich osiągnięcia oraz efekty pracy opiekuńczo-wychowawczej i współpraca z rodzicami.
11. Nauczyciele uczący w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach ogólnokształcących wykazują większe zaangażowanie w zespołowe działania związane z organizowaniem, analizowaniem i modyfikowaniem procesów edukacyjnych przez doskonaleniem warsztatu pracy, natomiast nauczyciele

techników i zasadniczych szkół zawodowych współpracę podejmują przede wszystkim w sferze planowania, ustalania zasad i prowadzenia dokumentacji.

REKOMENDACJE:

1. Na podstawie uzyskanych danych można stwierdzić, że nadal potrzebne jest wsparcie nauczycieli w ewaluacji ich własnej pracy poprzez wskazywanie różnorodnych możliwości i form jej prowadzenia.
2. W porównaniu do wyników z lat poprzednich nieznacznie poprawiła się organizacja współpracy nauczycieli uczących w jednym oddziale. Niemniej jednak nadal jest to obszar działania wymagający nie tylko promowania, lecz także wsparcia ze strony kierowniczej w szkołach oraz instytucji odpowiedzialnych za doskonalenie.
3. W ramach współpracy nauczycieli coraz częściej pojawiają się deklaracje uczestnictwa w lekcjach otwartych i koleżeńskich. Warto zadbać o promowanie tej formy wsparcia nauczycieli i doskonalenia warsztatu pracy, będącej punktem wyjścia do dyskusji na temat jakości procesów edukacyjnych zachodzących w danej klasie.

Wymaganie 8

Promowana jest wartość edukacji

Przekonanie o przydatności nauki w swoim życiu prezentuje 96,5% uczniów szkół podstawowych, 80,8% uczniów gimnazjów, 80,9% uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe oraz tylko 70,3% uczniów w badanych liceach ogólnokształcących.

WYBRANE WYNIKI I WNIOSKI:

1. Największą otwartość na edukację prezentują uczniowie szkół podstawowych, którzy prezentują opinie, że:
 - a. większość nauczycieli wierzy w ich możliwości - 88,6% badanych,
 - b. zajęcia pozalekcyjne są ciekawe (86,8%) i pomocne w nauce (89,7%),
 - c. nie boją się popełniać błędów na wszystkich lub większości zajęć (80%),
 - d. nie boją się zadawania pytań (86%),
 - e. szkolna nauka jest przydatna w ich życiu (96,5%),
 - f. wszystkie lub większość lekcji jest ciekawa (72,3%) i lubią się na nich uczyć (77,3%).
2. Badając procesy budowania postawy otwartej na uczenie się w pozostałych typach szkół stwierdzono, iż:
 - a. przekonanie, że większość nauczycieli liceów ogólnokształcących wierzy w możliwości uczniów deklaruje 73% badanych, w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe to 73%, a w gimnazjach 75% ankietowanych uczniów;
 - b. w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe 74% ankietowanych nie deklaruje lęku przed błędami, a nie boi się zadawania pytań ok. 80% uczniów, w gimnazjach to odpowiednio: 65% i 69%. W liceach ogólnokształcących ok.

57% uczniów nie boi się popełnienia błędów, natomiast prawie 64% uczniów zadaje pytania bez obawy na większości zajęć.

3. Wykorzystanie ciekawości poznawczej uczniów oraz ich zainteresowań przedstawiają poniższe dane:
 - a. zajęcia pozalekcyjne są ciekawe: dla ok. 62% uczniów liceów ogólnokształcących (są pomocne dla ok. 73%), w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe zajęcia są ciekawe dla ok. 65% uczniów (pomocne dla ok. 77%), w gimnazjach odpowiednio: ciekawe: 72% i pomocne: 86%.
 - b. wszystkie lekcje (lub ich większość) za ciekawe uważają uczniowie szkół prowadzących kształcenie zawodowe (ok. 68%), ale z mniejszą częstością widzą je tak uczniowie liceów ogólnokształcących (ok. 55%) i gimnazjów (ok. 50%).
4. Przekonanie o przydatności nauki w swoim życiu prezentuje 96,5% uczniów szkół podstawowych, 80,8% uczniów gimnazjów, 80,9% uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe oraz tylko 70,3% uczniów w badanych liceach ogólnokształcących.
5. Prawie wszystkie szkoły (ok. 99%) kształtują klimat sprzyjający uczeniu się. W obszarze kształtowania postaw uczenia się przez całe życie oraz promocji wartości edukacji w środowisku około 6% szkół nie prowadziło skutecznych działań. Blisko co czwarta szkoła nie wykorzystuje informacji o losach absolwentów do promowania wartości edukacji.
6. Obszary badawcze dotyczące poziomu podstawowego spełnienia wymagania dotyczą realizacji procesu edukacji, w którym atmosfera i warunki nauki sprawiają, że uczniowie postrzegają naukę jako wartość, a nie przymus. W tych obszarach zdecydowanie słabiej oceniane są gimnazja. Blisko co piąte gimnazjum i co czwarta szkoła podstawowa nie spełnia wymagań w obszarach badawczych związanych z wiedzą szkół o losach absolwentów w kontekście ich wykorzystania do promowania wartości edukacji. Szkoły podstawowe zostały ocenione naj słabiej również w zakresie promowania edukacji w środowisku lokalnym. Prawie 8% badanych szkół nie spełniło tego wymagania.
7. Oferta zajęć pozalekcyjnych jest interesująca przede wszystkim dla uczniów szkół podstawowych (zdanie ok. 87% uczniów). Co czwarty uczeń gimnazjum (ok. 28%), co trzeci uczeń szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe (ok. 35%) oraz liceum ogólnokształcącego (ok. 38%) nie dostrzega w proponowanej ofercie interesujących treści. Elementem budowania postawy sprzyjającej edukacji byłoby przekonanie o przydatności takich zajęć (aspekt pragmatyczny edukacji).
8. Deklarowana przez uczniów aktywność w proponowaniu swoich pomysłów na zajęciach jest niezadowolająca. Duża grupa uczniów w gimnazjum (ok. 41%) i liceum ogólnokształcącym (ok. 52%) nie przedstawiła w dniu badania takiego pomysłu na żadnych zajęciach. W szkołach podstawowych i szkołach prowadzących kształcenie zawodowe był to co 4 uczeń.
9. Niepokojąca, z punktu widzenia przyszłej działalności zawodowej, jest opinia co piątego ucznia szkoły zawodowej, który z racji specyfiki kształcenia mógłby widzieć praktyczny sens swojej nauki, ale jej nie dostrzega.
10. Można wyróżnić dwie kategorie danych dotyczących losów absolwentów, które zbierane są przez szkoły. Pierwsza dotyczy szeroko rozumianych sukcesów uczniów szkół oraz absolwentów. Miary sukcesów absolwentów szkół są różne - najczęściej są to osiągnięcia sportowe, pełnione funkcje publiczne, osiągnięcia artystyczne, inne spektakularne sukcesy życiowe. Druga kategoria danych to

informacje dotyczące wyników rekrutacji do szkół na następnym etapie kształcenia. W prawie wszystkich szkołach występują tego typu zbiory danych, nie są one jednak najczęściej upubliczniane. Gromadzenie informacji związanych z rekrutacją i dalszymi studiami wydaje się mieć mniejsze znaczenie dla budowania motywacji uczniów, ponieważ nauczyciele w trakcie wywiadu nie podawali przykładów ich wykorzystywania w pracy z uczniami.

11. Do interesujących i mających znaczenie w promowaniu edukacji zaliczyć można spotkania z absolwentami, którzy mogą przedstawić uczniom coś ciekawego: warsztaty prowadzone przez nich, dodatkowe zajęcia edukacyjne, warsztaty związane z lokalną kulturą, pełnienie przez nich funkcji tutorów na wyjazdowych warsztatach matematycznych, prezentacje swoich prac i osiągnięć zawodowych. W tej grupie działań byłyby również prezentacje różnych zawodów, które przedstawiane są nie tylko przez absolwentów, ale przez bliskich uczniów (np.: rodzice lub dziadkowie).
12. Większość szkół, promując edukację w środowisku, skupia się na strategiach związanych z prezentacją sukcesów uczniów. Najprostsze i najmniej angażujące są informacje tekstowe, filmowe zamieszczane na stronach internetowych szkół, informacje w lokalnej prasie i wreszcie takie, których skuteczność promocji wartości edukacji w szerszym środowisku jest najmniejsza – szkolne gazetki.
13. W środowisku szkoły dominują przede wszystkim: różne strategie informowania o sukcesach edukacyjnych uczniów oraz losach absolwentów szkół; prowadzenie działań artystycznych, ekologicznych, sportowych na terenie środowiska; prowadzenie działań edukacyjnych, w których podmiotem są przedstawiciele środowiska, w tym rodzice. Te ostatnie występują z najmniejszą częstością.
14. Bardzo niewielka grupa rodziców wskazywała jakość kształcenia w trakcie zajęć jako czynnik budujący w uczniach przekonanie o wadze edukacji w życiu. Przeświadczenie o wartości edukacji, które wynika z przydatności wiedzy i jej praktycznego stosowania jest kształtowane przede wszystkim w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe.
15. Wyraźnie większe trudności mają szkoły w kształtowaniu atmosfery pracy z uczniami, która istotnie wpływa na ich motywację i pokazuje im uczenie się jako immanentną cechę współczesnego człowieka. Mimo, iż większość szkół spełniła obszary badawcze związane z kształtowaniem atmosfery sprzyjającej uczeniu się i prowadzeniem działań kształtującej postawę uczenia się przez całe życie, to jednak obraz działań szkoły w tym zakresie wskazuje wiele niedociągnięć mogących mieć istotny wpływ na przekonania uczniów.

REKOMENDACJE:

1. Kształtowanie przekonania, że edukacja jest wartością ważną zarówno dla społeczeństwa, jak i dla rozwoju każdego z jej obywateli, wymaga działań edukacyjnych. Dlatego należy wzmacniać kompetencje nauczycieli związane z prowadzeniem procesów edukacyjnych bazujących na motywacjach uczniów oraz promować niestandardowe, interesujące dla lokalnych społeczności inicjatywy edukacyjne.
2. Warto, aby w ofercie doskonalenia nauczycieli uwzględniano propagowanie metodyki nowoczesnego nauczania opartego na aktywnościach uczniów.
3. Dostrzega się potrzebę rozwoju obszaru związanego z wykorzystywaniem w podejmowanych działaniach wiedzy o losach absolwentów.

Wymaganie 9

Rodzice są partnerami szkoły lub placówki

Istnieje potrzeba poszerzenia udziału rodziców we współdecydowaniu o sprawach mających istotne znaczenie dla jakości procesu edukacyjnego.

WYBRANE WYNIKI I WNIOSKI:

1. Niespełna połowa (42,5%) rodziców uczniów wszystkich typów szkół (za wyjątkiem rodziców uczniów zasadniczych szkół zawodowych, którzy nie odpowiadali na to pytanie w ankiecie) zadeklarowała, że zgłaszała propozycje działań dotyczących uczniów i szkoły. W największym stopniu byli to rodzice uczniów techników, najrzadziej – gimnazjalistów.
2. Dyrektorzy szkół zachęcali rodziców do wychodzenia z inicjatywami na rzecz uczniów i szkoły, najczęściej poprzez rozmowy, indywidualne spotkania z wychowawcami i podczas zebrań. Najbardziej aktywni byli dyrektorzy szkół podstawowych i gimnazjów.
3. Rodzice zgłaszali zróżnicowane pomysły działań, nie tylko związane z procesem uczenia. Najczęściej dotyczyły one rozszerzenia oferty edukacyjnej (dodatkowych zajęć, wzbogacenia procesu nauczania). Inne obszary aktywności rodziców to m.in.: organizacja uroczystości i imprez szkolnych i klasowych, wycieczek, wyjazdów, współdecydowanie o organizacji pracy szkoły, w tym dbanie o poprawę bezpieczeństwa, finansowanie różnych przedsięwzięć, doposażanie szkoły, świadczenie usług (np. remontowych), organizacja akcji charytatywnych.
4. Rodzice gimnazjalistów, w odróżnieniu od grup rodziców uczniów na pozostałych etapach kształcenia, byli bardziej aktywni w sferze organizacji uroczystości i imprez szkolnych niż współdecydowania w sprawach dotyczących procesu dydaktycznego.
5. W stosunku do lat ubiegłych wzrosła aktywność rodziców we wszystkich typach szkół w zakresie realizacji zadań związanych z procesem uczenia się, a dodatkowo w szkołach podstawowych i gimnazjach – w zakresie poszerzenia działań wychowawczych i profilaktycznych.
6. Dyrektorzy szkół podstawowych częściej niż inni wyróżniali rodziców angażujących się w działalność szkoły, skutecznie motywując do podejmowania inicjatyw.
7. Dyrektorzy wszystkich typów szkół starają się tworzyć życzliwą, otwartą atmosferę sprzyjającą zgłaszaniu inicjatyw. W najmniejszym stopniu dotyczy to gimnazjów.

REKOMENDACJE:

1. Wskazane jest dbanie o lepszą współpracę z rodzicami poprzez konsekwentne przekonywanie ich, że wszelkie uwagi, propozycje, oczekiwania są poważnie traktowane przez dyrekcję, wychowawców

i nauczycieli. Świadomość rodziców, że ich głos jest wysłuchany, uwzględniany w działaniach szkoły, sprawi, że będą się czuli partnerami w szkole.

2. Dobrze jest stwarzać klimat zachęcający do współpracy i zaangażowania się w sprawy szkoły poprzez utrzymywanie życzliwych, przyjaznych stosunków pomiędzy szkołą, w szczególności dyrektorem, a rodzicami.
3. Istnieje potrzeba poszerzenia udziału rodziców we współdecydowaniu o sprawach mających istotne znaczenie dla jakości procesu edukacyjnego.
4. Na podstawie uzyskanych danych można stwierdzić, że potrzebne jest znalezienie satysfakcjonujących form doceniania zaangażowania rodziców.
5. Przydatne może być korzystanie z doświadczeń innych szkół, opisanych w postaci dobrych praktyk oraz w literaturze.

Wymaganie 10

Wykorzystywane są zasoby szkoły lub placówki oraz środowiska lokalnego na rzecz wzajemnego rozwoju

Zdarzają się przypadki szkół, które skupiają się na własnej pracy, ograniczają współpracę ze środowiskiem do pewnego minimum, nie są otwarte na inicjatywy partnerów.

WYBRANE WYNIKI I WNIOSKI:

1. Najczęściej realizowanymi formami współpracy szkół ze środowiskiem jest: organizacja imprez dla środowiska lokalnego lub udział uczniów w takich imprezach, realizacja działań o charakterze wolontariatu i akcji charytatywnych oraz udostępnianie bazy szkoły. Znacznie rzadziej szkoły podejmują się organizacji warsztatów lub innych zajęć dla rodziców bądź mieszkańców. Natomiast tylko nauczyciele i partnerzy podkreślali, że współpraca szkół ze środowiskiem polega również na udziale uczniów w działaniach, które realizują partnerzy oraz na działaniach związanych z kształceniem zawodowym.
2. Przykłady podane przez partnerów w wywiadach i wybrane przez dyrektorów w ankiecie wskazują, że systematycznie prowadzona jest współpraca szkół ze środowiskiem w zakresie imprez środowiskowych, organizacji zajęć profilaktycznych i pozalekcyjnych. Dyrektorzy dodatkowo wskazują, że najczęściej mogą liczyć na systematyczną pomoc socjalną dla uczniów, organizację wyjazdów i wycieczek szkolnych oraz zakup sprzętu dla szkoły. W opinii partnerów do systematycznie realizowanych form współpracy należy udział w zajęciach organizowanych dla rodziców lub nauczycieli.
3. Analizowane wypowiedzi partnerów szkoły pod kątem korzyści, jakie uzyskują ze współpracy ze szkołami wskazują, że najbardziej satysfakcjonuje ich wsparcie w realizacji zadań własnych placówek (odpowiedzi 100% badanych partnerów liceów ogólnokształcących, 80,9% partnerów gimnazjów i 71,6%

- badanych partnerów szkół podstawowych), to uatrakcyjnienie imprez środowiskowych, wymiana doświadczeń, wspólna realizacja zadań.
4. Większość ankietowanych uczniów deklaruje, że nauczyli się czegoś nowego podczas lekcji lub spotkań z zaproszonymi osobami. Również w wywiadach uczniowie wskazywali działania realizowane poza szkołą, często we współpracy z partnerami, które związane są z przebiegiem lekcji, wspierają ich w rozwijaniu zainteresowań, pomagają w poszerzaniu wiedzy, poznawaniu bliższego i dalszego środowiska, kształtują ich postawy społeczne.
 5. Z analizy spełniania obszarów badawczych wynika, że tylko w przypadku jednej szkoły podstawowej ewaluatorzy stwierdzili niespełnienie wymagania. Pozostałe 324 badane szkoły spełniają ww. wymaganie. Można na tej podstawie wnioskować, że szkoły znają środowisko, w którym funkcjonują. Podejmują też różnorodne działania w celu rozpoznania potrzeb i oczekiwań swoich lokalnych partnerów.
 6. Szkoły analizują również swoje możliwości oraz poszukują w środowisku szans na realizację własnych inicjatyw i pomysłów. Spełnianie wymagania przez 99,7% badanych szkół wskazuje na prowadzenie celowej współpracy z instytucjami i organizacjami lokalnego środowiska.
 7. Zauważa się liczne szkoły, które realizują współpracę ze środowiskiem lokalnym na wielu płaszczyznach, poczynając od materialnej, która pomaga w zaspokojeniu podstawowych potrzeb, poprzez wspólną organizację imprez środowiskowych, integracyjnych, patriotycznych, akcji charytatywnych, a kończąc na działaniach nakierowanych na rozwój uczniów. Są również takie szkoły, które podejmują wiele działań, lecz ich różnorodność jest niewielka. Zdarzają się też przypadki szkół, które skupiają się na własnej pracy, ograniczają współpracę ze środowiskiem do pewnego minimum, nie są otwarte na inicjatywy partnerów.
 8. Systematycznie prowadzona jest współpraca szkół ze środowiskiem w zakresie organizacji zajęć profilaktycznych i pozalekcyjnych. Dyrektorzy mogą liczyć na pomoc socjalną dla uczniów, organizację wyjazdów i wycieczek szkolnych oraz zakup sprzętu dla szkoły. W opinii partnerów do systematycznie realizowanych form współpracy należy udział w zajęciach organizowanych dla rodziców lub nauczycieli.
 9. Wykorzystanie zasobów środowiska do wspierania szkoły w realizacji zajęć, rozwoju zainteresowań uczniów, poszerzania ich wiedzy, kształtowania postaw społecznych wpływa pozytywnie na wszechstronny rozwój uczniów. Są oni lepiej przygotowani do kolejnych etapów kształcenia, do funkcjonowania w środowisku, potrafią odnajdywać się w trudnych sytuacjach. Gwarantują to różnorodne formy współpracy realizowane z partnerami, poczynając od wymiany potrzebnych informacji, poprzez wspólne imprezy integrujące środowisko, do działania na rzecz innych osób. Działania szkoły, podejmowane w ramach współpracy ze środowiskiem, wpływają korzystnie na jej wizerunek. W ten sposób szkoła staje się nie tylko instytucją, która dba o dobrą jakość kształcenia i swój rozwój, ale również spełnia rolę inicjatora działań dla dobra społeczności lokalnej.
 10. Spotkania lub lekcje z udziałem zaproszonych osób z zewnątrz są dla uczniów pożyteczne. Większość ankietowanych uczniów we wszystkich typach szkół stwierdziła, że dużo się nauczyli dzięki udziałowi w tych spotkaniach. Najbardziej zadowoleni byli uczniowie szkół podstawowych (87% badanych dużo się nauczyło). Najmniej korzyści ze spotkań odnieśli uczniowie techników: 55%

badanych dużo się nauczyło, 27% mało się nauczyło, 7% niczego się nie nauczyło, a 11% nie brało udziału w takich spotkaniach.

11. Spełnianie wymagania przez 99,7% badanych szkół wskazuje na prowadzenie systematycznej i celowej współpracy z instytucjami i organizacjami lokalnego środowiska.

REKOMENDACJE:

1. Efekty współpracy ze środowiskiem, a w szczególności ich wpływ na rozwój uczniów, powinny być analizowane przez szkoły. Wnioski z tych analiz należy wykorzystywać do planowania i wyboru odpowiednich form współpracy z lokalnymi partnerami. Pozwoli to uniknąć przypadkowych działań w tym zakresie i pomoże w zaspokajaniu potrzeb rozwojowych uczniów. Prowadzona przez szkołę współpraca ze środowiskiem powinna być zgodna z celami, określonymi w programie wychowawczym szkoły i sprzyjać rozwojowi umiejętności uczniów.
2. Współpracę ze środowiskiem lokalnym należy traktować jako celowe i planowe działanie szkoły, które ma wspierać procesy edukacji i wychowania uczniów. Poszukując partnerów do współpracy, bądź przyjmując oferty lokalnego środowiska, szkoła zawsze powinna kierować się dobrem ucznia.
3. Współpracując ze środowiskiem lokalnym należy dbać o dobrą organizację podejmowanych działań. Powinna ona zapewnić osiągnięcie zaplanowanych efektów w procesie edukacji i wychowania uczniów, a jednocześnie budować dobry wizerunek szkoły w oczach partnerów.

Wymaganie 11

Szkoła lub placówka, organizując procesy edukacyjne, uwzględnia wnioski z analizy wyników sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie oraz innych badań zewnętrznych i wewnętrznych

Istnieje potrzeba budowania rekomendacji do doskonalenia systemu dydaktycznego szkoły, opartych na wiedzy o efektywności różnych interwencji pedagogicznych.

WYBRANE WYNIKI I WNIOSKI:

1. Dane zebrane podczas ewaluacji zewnętrznych w 2015 r. pozwalają stwierdzić, że prawie wszystkie polskie szkoły (98%) prowadzą analizy wyników sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych oraz ewaluację działań.
2. Praca z danymi i analizowanie procesów edukacyjnych na podstawie ich wyników lub wewnętrznego monitorowania i ewaluacji stają się standardem w naszych szkołach. Niepodejmowanie takich działań jest wyjątkiem i – jak wskazują przeprowadzone analizy – dotyczyło to w tym roku jedynie 2,4% szkół.

- Rzadziej szkoły korzystają w podobny sposób z badań zewnętrznych (ok. dwie trzecie badanych).
3. Nie zawsze analizowanie danych jest efektywne. Część nauczycieli nie wdraża rekomendacji będących wynikiem analizy wniosków z badań. Najczęściej dzieje się tak w zasadniczych szkołach zawodowych (22%) i liceach ogólnokształcących (19%).
 4. Wnioski, jakie szkoły wyciągają z tych analiz, prowadzą do inicjowania działań w wielu obszarach. Większość dotyczy zmian rodzaju organizowanych zajęć, część odnosi się bezpośrednio do procesów edukacyjnych związanych z modyfikowaniem metod i treści, daniem uczniom wsparcia i indywidualizowaniem pracy. Bardzo często jednak łączą się one z planowaniem, wdrażaniem programów i modyfikowaniem oferty zajęć edukacyjnych. Analiza języka stosowanego przy formułowaniu konkluzji pozwala zauważyć, że nauczyciele i dyrektorzy częściej używają sformułowań ogólnych niż nazywają konkretne działania, a wnioski z analiz są wymieniane przemiennie z rekomendacjami działań.
 5. Część nauczycieli (około 10%) nie wdraża wniosków z prowadzonych analiz. Taka niekonsekwencja w działaniach dotyczy zwłaszcza wniosków z analiz egzaminów zewnętrznych (14%).
 6. W deklaracjach 98% dyrektorów szkoły wdrażają działania na podstawie wniosków z analiz danych. Najczęściej są to wnioski z analiz egzaminów zewnętrznych.

REKOMENDACJE:

1. Doskonalenia wymaga korzystanie przez szkoły z innych badań w takim stopniu, jak z badań wewnętrznych.
2. Istnieje potrzeba budowania rekomendacji do doskonalenia systemu dydaktycznego szkoły, opartych na wiedzy o efektywności różnych interwencji pedagogicznych.
3. Większe znaczenie należy nadać zagadnieniom związanym z efektywnym wykorzystywaniem analiz, wdrażaniem działań na podstawie wcześniej wprowadzonych wniosków.
4. Monitorowanie i ewaluowanie prowadzonych już działań powinno prowadzić do rekomendacji na rzecz kontynuowania działań efektywnych i rezygnacji z działań, które nie cechuje wysoka efektywność, a także do planowego doskonalenia nauczycieli w zakresie poszukiwania skutecznych metod pracy.

Wymaganie 12

Zarządzanie szkołą lub placówką służy jej rozwojowi

Dane pozyskane w toku ewaluacji zewnętrznych pozwalają wnioskować, że w wielu szkołach, za element decydujący o jakości organizacji uznaje się zarządzanie.

WYBRANE WYNIKI I WNIOSKI:

1. Dane pozyskane w toku ewaluacji zewnętrznych pozwalają wnioskować, że w wielu szkołach, za element decydujący o jakości organizacji uznaje się zarządzanie. Takie szkoły kreują swoją rzeczywistość w perspektywie wyzwań przyszłości, nie ustają w rozwoju, budują potencjał pracowników tworząc optymalne warunki do realizacji wymagań państwa
2. Na podstawie danych z obszaru „Zarządzanie szkołą lub placówką sprzyja udziałowi nauczycieli i innych pracowników szkoły lub placówki oraz uczniów i rodziców w procesie podejmowania decyzji dotyczących szkoły lub placówki” można stwierdzić, że podstawowym polem partycypacji nauczycieli w zarządzaniu szkołą czy placówką jest opiniowanie planów organizacyjnych tychże w zakresie wyznaczanym przez prawo, współtworzenie kalendarza roku szkolnego, harmonogramu najważniejszych uroczystości czy też modyfikowanie koncepcji pracy szkoły.
3. Dane z obszaru „Zarządzanie szkołą lub placówką sprzyja wykorzystywaniu aktualnej wiedzy z zakresu pedagogiki, psychologii i nauk pokrewnych” wskazują na podejmowane przez nauczycieli próby wykorzystywania aktualnej wiedzy psychologiczno-pedagogicznej przede wszystkim do wprowadzania elementów oceniania kształtującego i do indywidualizowania pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

REKOMENDACJE:

1. Badania wskazują na dwa obszary zarządzania wymagające wsparcia w procesie doskonalenia zawodowego kadry pedagogicznej: obszar związany z partycypacją podmiotów szkolnych w zarządzaniu szkołą czy placówką oraz podnoszenie kompetencji nauczycieli w zakresie najnowszej wiedzy z zakresu pedagogiki, psychologii i nauk pokrewnych.
2. Należy równoważyć wysiłek wkładany w kwestie związane ze sprawnym zarządzaniem szkołami w podnoszeniu standardów technicznych i dbaniu o coraz lepsze wyposażenie szkół i placówek z potrzebą kreowania dyrektora – lidera organizującego proces edukacyjny w partnerstwie z innymi członkami społeczności szkolnej tak, aby potencjał nauczycieli wykorzystywany był do tworzenia optymalnych warunków do wszechstronnego rozwoju ucznia.